אלוף (מי"ל)יוחאי בן נון ז"ל

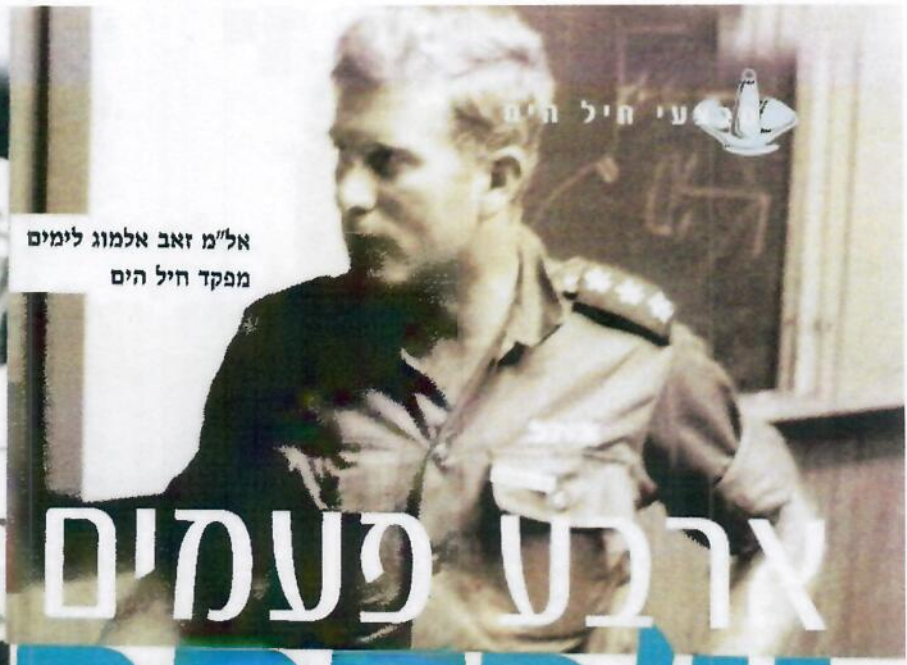

אל"מ זאב אלמוג לימים
מפקד חיל הים

ארבע פעמים ע'רדקה

ארבע פעמים תקף חיל הים את מעגן ע'רדקה במלחמת יום הכיפורים. המטרה הייתה לטבע סטי"לי האויב שפעלו מבסיס זה וסיכנו את פעילות הנט"קים שהיו אמורים להנחית אוגדה משוריינת בחוף המצרי של מפרץ סואץ. לוחמי שייטת 13, מובלים בסירות גומי, סנוניות וסירות נפץ, חיסלו איום זה בארבע תקיפות חוזרות, עד שהשמידו את שני הסטי"לים המצריים ששהו בבסיס זה

מאת: תא"ל (מיל') רמי לונץ

ם לחמת יום הכיפורים תפסה את צה"ל בהפתעה. בזירה הדרומית הצליחו המצרים לייצב קו במערב סיני. מאמצי צה"ל להביא לנסיגת הכוח המצרי אל מעבר לתעלת סואץ כללו תכנון הנחתת אוגדת שריון בחוף המערבי של מפרץ סואץ. נוכחות סטילים מצריים במעגן ע'רדקה, בפתחו הדרומי של מפרץ סואץ היוותה סיכון מסכל לתנועת כוח הנחיתה שאמור היה להוביל את אוגדת השריון. יזכר כי במלחמת יום הכיפורים עדיין לא הוצבו סטילים ישראליים בזירה זו כך שהסרת איום הסטילים הוטלה על לוחמי שייטת 13.
המרחק ממפרץ שלמה (שרם־א־שייך) לע'רדקה היה מחוץ למעטפת הביצועים התקנית של צוללי שייטת 13. המובלים בסירות גומי, למרות זאת בוצעו שתי תקיפות על ידי צוללים בס"ג, תקיפה נוספת באמצעות סירות נפץ (שעדיין לא היו מוכרזות כמבצעיות) ותקיפה אחרונה באמצעות סנוניות נשק שחומשו בטילי כתף נגד טנקים (מטל"ר "לאו", טילים שהגיעו במהלך המלחמה ב"רכבת האווירית" מארצות הברית). בסדרת תקיפות זו הושמדו שני הסטי"לים ששהו במעגן ע'רדקה, והאיום הוסר.
לימים תיאר מפקד חיל הים דאז, האלוף בנימין תלם: "המאמץ העיקרי שלנו, שתוכנן לזירת ים סוף היה הנחתה משוריינת בסדר גודל של אוגדה בגדו המערבית (הצד המצרי). לשם כך ריכזנו אוניור להנחתת כוחות ורק"מ (רכב קרבי משוריין).

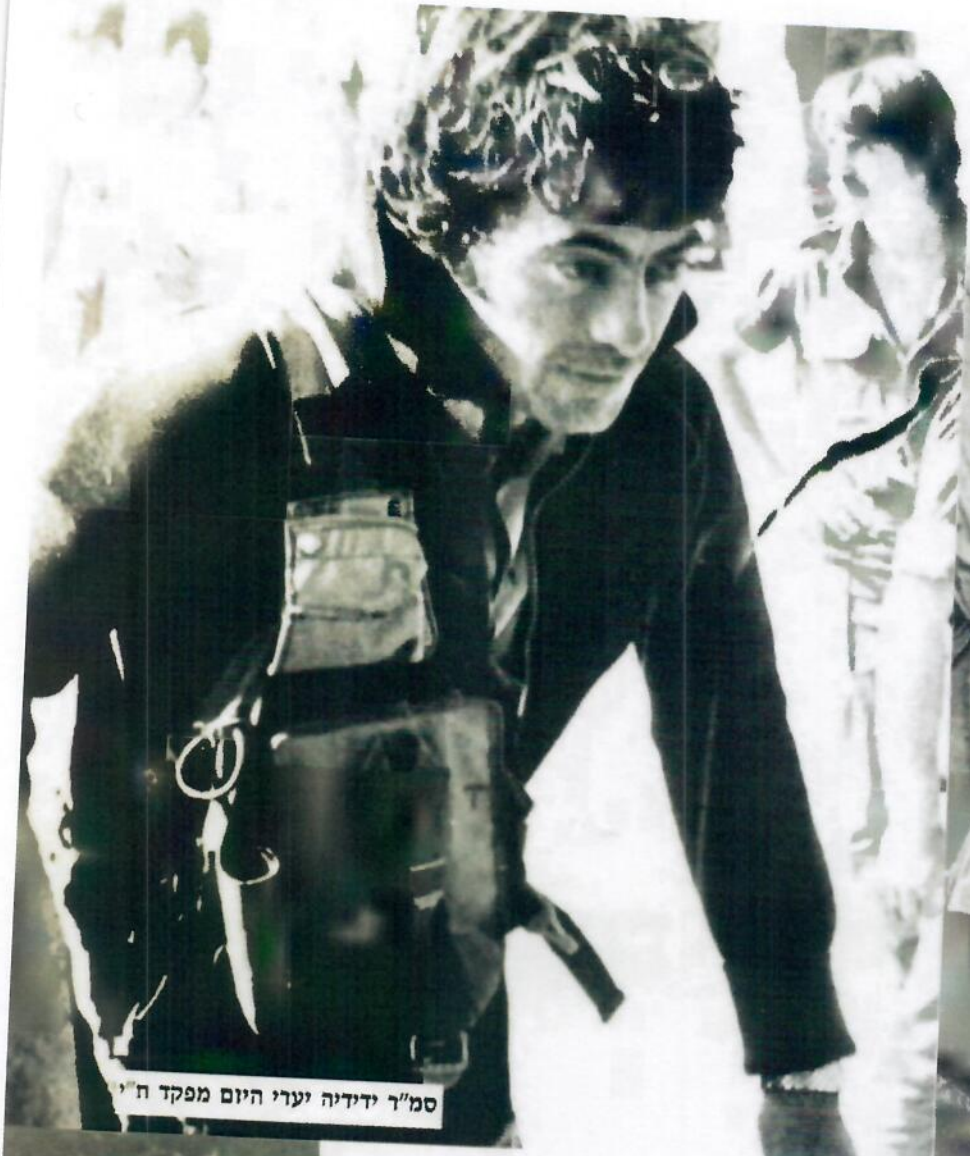

סמ"ר ידידיה יערי היום מפקד ח"י

רב סרן גדי שפי

סרן גדי קרול

ממקורות שונים. (בסך הכל שבע נחתות – אחת גדולה, שלוש בינוניות ושלוש קטנות). כהכנה לתוכנית זו, ערכנו בשנים שקדמו למלחמה, אימוני נחיתה מאומצים ומגוונים שכללו, מלבד הנחתות, כוחות שיריון גדולים. נוכחותם של סטי"לים מדגם קומאר בבסיס הצי המצרי ע'רדקה היוותה איום ישיר על המבצע וסיכלה את האפשרות להוציאו לפועל לפיכך השקענו מאמץ עצום בהשמדת כוח הסטי"לים המצרי".

ארבע פעמים יצאה השייטת לדרך וחצתה עצמאית טווח של כ־50 מייל בים הסוער שמאפיין את דרום מפרץ סואץ. לבסוף, לקראת סוף המלחמה, הושלמה המשימה. את ארבעת הפעולות כינו גם מבצעי מגבית, והן יתוארו בכתבה זו בארבעה שלבים.

"מגבית - 10", (ליל ה־9 - 10 לאוקטובר)

המשימה: משימתו של כוח צוללים משייטת 13 היתה להטביע מספר גדול ככל האפשר של כלי שייט בנמל ע'רדקה. בעדיפות הראשונה – סטיל"ים.

הרכב הכוח: שלושה זוגות צוללים, בתובלת ס"ג ובפיקודו של רס"ן גדי קרול, שלוש ס"ג "מרק 5" להובלה וחילוץ, בפיקודו של רס"ן אליהו מרק, וכן שני דבורים לסיוע ולאבטחה.

הביצוע: ב־9 לאוקטובר, שלושה ימים אחרי פרוץ המלחמה, מנה סד"כ ההשטה של ש־13 בזירת ים – סוף סירות גומי בלבד. שלוש סירות גומי מדגם "מרק 5" יצאו לדרך ארוכה בים סוער וחצו את שורש מפרץ סואץ. דבור הליווי הושאר מאחור כדי לא להסגיר את הכוח בהתגלותו. משהגיע הכוח לנקודת טבילת הצוללים התברר כי בנקודה זו בדיוק מסייר סמ"ר אויב. הזמן נקף ולבסוף הוחלט לנסות ולמצוא נקודת טבילה אחרת. נקודה ראויה

לא נמצאה ובינתיים אזל הדלק בס"גים ושעות החושך שנותרו הלכו והתמעטו. לבסוף החליט מפקד הכוח לבקש לחזור ללא ביצוע. האישור ניתן למרות האכזבה והתסכול הוכח כי כוח סגי"ם יכול להגיע ליעד ומייד החל התכנון לביצוע הבא.

לקחים: לקחים הופקו מבעיית הדלק ומלוח הזמנים ויושמו לקראת ביצוע "מגבית 11", יומיים מאוחר יותר.

"מגבית - 11", (ליל ה־11 - 12 לאוקטובר) - השמדת סטי"ל ראשון

המשימה: כב"מגבית 10" – להטביע מספר גדול ככל האפשר של כלי שייט בנמל ע'רדקה, ובעדיפות הראשונה, כמובן, הסטי"לים .

הרכב הכוח: שני זוגות צוללים בפיקוד רס"ן גדי קרול, שלוש ס"גים "מרק 5" להובלה ותדלוק, בפיקודו של רס"ן אליהו מרק ושני דבורים לסיוע ואבטחה, בפיקודו של רס"ן אברהם בן שושן

הביצוע: הכוח יצא לפי המתכונת של "מגבית 10"; הוחלט שבמקום שלושה זוגות צוללים יצאו שני זוגות בלבד, ואילו הסירה השלישית שיצאה נשאה כמות גדולה של דלק. במשך המבצע היה הים שקט, וכאשר הגיע הכוח למקום הטבילה ירדו השחיינים למים והס"גים נצמדו ל"ריף" בקרבת החוף, סמוך לבסיס צבאי. הס"גים נותרו במקום עגינתם בהמתנה.

הצוללים עצמם הגיעו ליעד (ראה מרשם קרב), הזוג הראשון בפיקודו של גדי קרול, בתושיה ובדבקות עילאית במטרה הגיע אל מתחת לסטי"ל מדגם קומאר, שהיה קשור לרציף, הוא הדביק אליו מוקשים והסטי"ל הושמד. הזוג השני המשיך בשחייה ובצלילה באזור המעגן, ומשלא מצא מטרה לחבלה המשיך לנקודת האיסוף. אלא שכאן לא נגמר המבצע. לאחר שהגיעו הצוללים לס"גים, נאספו והוחל בתנועה חזרה, התגלו הס"גים על ידי האויב ונפתחה עליהם אש. כתוצאה מאש זו התקלקל המנוע של ס"ג אחד ואי אפשר היה להתניעו. הס"ג הושאר במקום, והלוחמים עברו לשני הס"גים האחרים והפליגו לשארם.

מפקד הצוללים גדי קרול, שיחזר את הפעולה: "כשהגענו לשונית הרגשתי שהדף פצצות העומק הולך ונחלש במקום להתחזק. הבנתי שאנחנו מתרחקים מאזור המטרות, כי במקום שמטילים בו פצצות עומק, ודאי יהיו גם המטרות. החלטתי לשחות לכיוון מקור הפיצוצים. התקדמנו שוחים וצוללים לסירוגין, ההדף נעשה חזק יותר ויותר, עד שבמרחק של מאתיים מטר מהמזח הדרומי הצלחנו לזהות צללית של כלי שיט. החלטתי להיכנס לתקיפה. לאחר עשר דקות של צלילה עליתי לפני המים והבחנתי בספינות דייג ובאוניה גדולה וחשוכה. עברנו תחתיה ועליתי להצצה נוספת מתחת לחרטום. הבנתי שזו אוניה בלתי פעילה והחלטתי שנמשיך למרכז המעגן ונבצע משם הצצה נוספת. צללנו עשר דקות ועלינו שוב. אז ראיתי גוש כהה ליד הרציף ולקחתי כיוון לעברו. הפיצוצים במים טלטלו אותנו חזק. הייתי מרוכז במצפן שזז כל הזמן בגלל הפיצוצים. לאחר חמש דקות "פגעתי" בו ממש מתחת למדחפים. זיהיתי ארבע מדחפים וידעתי שהגענו למקום הנכון. התחלנו להדביק את המוקשים לקרקעית הספינה באזור הצירים. המוקשים לא נצמדו לדופן, לא בעזרת מגנטים ולא בעזרת ברגיי ההצמדה. בסוף, איכשהו הצלחנו להצמיד אותם והפעלנו את מנגנוני אי ההורדה. לא איתרנו מטרות נוספות והחלטנו להתחיל לחזור. עם היציאה מתחת לסטי"ל חטפנו מקלחת של פיצוצים מסירה שהסתובבה לנו מעל הראש. התבלבלתי ובמקום לשחות לעבר היציאה, שחיתי חזרה לכיוון הסטי"ל הממוקש. הצלחתי להתאושש בעזרת עוזיאלי ששמר עליי. לקחנו לכיוון צפון מערב וצללנו עשרים דקות. שלושים דקות נוספות צללנו לכיוון צפון. רק כשחדי הפיצוצים התרחקו התחלנו לעבור גם לשחייה".

תוצאות: סטי"ל אחד הושמד. הימצאותו של סטי"ל נוסף בע'רדקה השאירה את האיום בתקפו. על פעולה זו זכה רס"ן גדי קרול בעיטור העוז.

"מגבית 15", (ליל ה־19 - 20 לאוקטובר) - לא הושגה המטרה שהוצבה

המשימה: הטבעת סטי"לים של האויב על ידי סירות נפיצות.

מאז אוקטובר 48', עת טובעה אוניית הדגל המצרית ה"אמיר פארוק" על ידי סירת נפץ, התפתח נושא זה בתפיסת הלוחמה הזעירה של חיל הים. ב־69' נוסה בפעם האחרונה נשק מסוג זה על ידי לוחמי השייטת. לפני מלחמת יום הכיפורים החלו בשייטת בפיתוח השיטה בשנית, אך הסירות הנפיצות עדיין לא הוכרזו כמבצעיות.

תקיפה ראשונה - "מגבית 10" - מצב כתיבה

תקיפה ראשונה - מגבית 10 - דחיית הביצוע

תקיפה שניה - מגבית 11 - שלב ההגעה

תקיפה שניה - מגבית 11 - בנקודת ההורדה

תקיפה שניה - מגבית 11 - הצלילה אל היעדים

הרכב הכוח: מפקד הכוח רס"ן גדי שפי על סנונית אם, שתי סירות נפיצות בפיקודם של סמ"ר ידידיה יערי ורס"ל יאיר מיכאלי, שתי סנוניות אם לפיקוד ולאיסוף בפיקוד רס"ן אליהו מרק, סנונית בכוננות לחילוץ ליד ראס מוחמד בפיקוד רס"ן גדי קרול, שני דבורים לסיוע ואבטחה.

הביצוע: הכוח יצא משארם (ראה מרשם תנועה) בים סוער מאד, כאשר לאורך כל הדרך שטפו הגלים את פניהם ועיניהם של הלוחמים. בהמשך יתברר כי הצריבה בעיניים גרמה ללוחמים לקשיים בתצפית. הכוח הגיע לאזור היעד ונכנס למעגן. הלוחמים זיהו את הסטי"לים, כמו גם את הסטי"ל שנפגע בפעולה הקודמת, ונערכו לתקיפה. סנונית האם ירתה רקטת תאורה והסירה הראשונה נכנסה לתקיפה.

הראות היתה גרועה והמטרה נראתה בקושי. לכן התקרבה הסירה למרחק קטן מדי מן המטרה, המפקד פנה ונכנס לתקיפה פעם שנייה, וסירת הפיקוד שטה אחריו כדי לאסוף אותו עם נטישת הסירה. בגלל תקלה הקשורה, כנראה, במערכת ההיגוי, לא הגיעה הסירה למטרה. היא החלה להשתולל, עברה פעמיים בקרבת הלוחמים, עשתה סיבובים במעגן והתפוצצה בפיצוץ עצמי.

בשלב זה כבר התגלה הכוח על ידי האויב ונפתחה עליו אש נק"ל מפוזרת ולא יעילה. הכוח לא ויתר, וסירה שנייה נכנסה לתקיפה על הסטי"ל. אך גם היא לא פגעה בו, אלא במזח שליד הסטי"ל. לאחר מכן נאספו הלוחמים ידי הסנוניות וחזרו לבסיס מפרץ שלמה.

התוצאות: התקיפה לא השיגה את מטרתה. בבסיס ע'רדקה נותר עדיין סטי"ל אויב מבצעי אחד והאיום האפשרי על תנועת כלי שיט בדרום מפרץ סואץ נשאר בעינו.

"מגבית 16", (ליל ה־21 - 22 אוקטובר) - המשימה הושלמה !

המשימה: הטבעת סטי"לים של האויב במעגן ע'רדקה באמצעות ירי מטל"ר "לאו" מתוך סנוניות.

הרכב הכוח: מפקד טקטי בים (מט"ב) - מפקד זירת ים סוף אל'מ זאב אלמוג מפקד הכוח רס"ן גדי שפי, שתי "סנוניות נשק", הנושאות תשעה לוחמים בפיקוד סגן ישראל דגאי, סנונית בכוננות לחילוץ בפיקוד אלוף (במיל.) יוחאי בן־נון (ז"ל), שני דבורים בכוננות לסיוע, גרירה וחילוץ.

הביצוע: הכוח יצא משארם בהתאם לתכנית, כשהמט"ב, מפקד הזירה, נמצא בסנונית הפיקוד. באזור נקודה א' (ראה מרשם) התקלקל מנוע סנונית החילוץ והסנונית חזרה לשארם. לאחר שתוקן המנוע יצאה שנית וחזרה למקומה כמתוכנן. שתי הסנוניות בדרכן בים נוח, אלא שאז, במרחק 15 מייל מהיעד, הבחין שפי באור זרקור בכניסה הדרומית והחליט על נתיב התגנבות דרך הפתח הצפוני, נתיב בו חדרו הלוחמים בשתי התקיפות הקודמות.

לאחר שהגיע הכוח לנקודת ההיערכות באזור הפתח הצפוני הבחינו, לפתע, הלוחמים בכלי שיט העוגן בחסות השוניות במרחק מה מהמעגן בע'רדקה. שפי החליט לפגוע בכלי זה בכל מקרה ורק משהתקרב הכוח והיה במרחק של 500 מטר מהמטרה, זוהה הכלי כסטי"ל ה"קומאר" המבוקש. הכוח המשיך להתקדם לעברו ונעצר במרחק של 70 מטר, לאחר שהתברר כי בינו לבין הסטי"ל נמצא שרטון תת־מימי. אז ירה כל אחד ממפעילי טילי הנ"ט חמישה טילים. תנועת הסירה הקשתה על הירי, אך אחד הטילים פגע בדיוק מתחת לגשר הקומאר והשיג פגיעה מדויקת. הקומאר התחיל לבעור. זמן קצר לאחר מכן נורה לאו נוסף ופגע בדיוק בירכתיים. אז כבר היה הקומאר בוער כולו, וימאים מצרים החלו לקפוץ למים. אלא שבשלב הירי עלתה סנונית אחת על השרטון, נתקעה על ריף והיה צורך לחלצה. מספר לוחמים יורדים למים, ותחת אש מחלצים אותה ובו בזמן משיבים אש למקורות הירי.

הסנוניות חוברות זו לזו ומתחילות בניתוק מגע עד ליציאה מטווח אש האויב. במקביל מתחילה סנונית הסיוע להתקדם לעבר הכוח. בשעות הבוקר חוברת גם סנונית הסיוע, שהדרימה לאזור השדואן, לסנוניות הנשק שנמצאות באזור ראס מוחמד, והכוח כולו נכנס לבסיס חיל הים בשארם.

תוצאות: הסטי"ל האחרון בבסיס ע'רדקה הושמד. מעגן ע'רדקה נתפס כמאוים על ידי כוחות חיל הים והופסק השימוש בו כבסיס קדמי. הוסר האיום על תנועת נט"קים להנחתת כוחות יבשה בחוף המערבי של מפרץ סואץ.

סדרת הקרבות מופיעה במלואה באתר המורשת של עמותת חיל הים http://www.hi-teach.com/navy דברי הלוחמים נלקחו מחוברת "חיל הים במלחמת יום הכיפורים" בעריכה רס"ן בדימוס צפי מרלי.

תקיפה שניה - מגבית 11- טיבוע סטי"ל

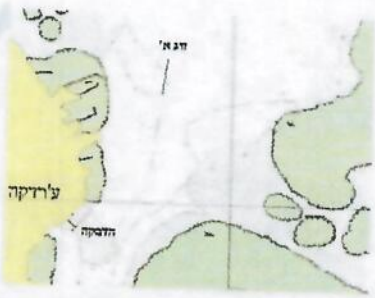

שלישית - מגבית 15- שלב ההגיעה

תקיפה שלישית - מגבית 15- ללא תוצאות

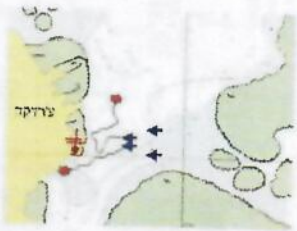

תקיפה רביעית - מגבית 16- היכן הסטי"ל?

תקיפה רביעית - מגבית 16- הסטי"ל השני טובע